

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 4. štev. „Slov. Gospodarja“.

L. 1889.

24. januarija.

Štev. 1.

Rokodelske zadruge in njih pravila.

Gotovo je, da premore društvo več, kakor pojedini človek in zato se napravlja v naših dneh veliko društev, more biti več in tacih, ki bi jih ne bilo treba. Ali nekaj tacih je sedaj treba in zapoveduje jih celo drž. postava. O njih beremo v „Dol. Nov.“ prav podučljiv sestavek in za to ga podamo našim bralcem v naslednjih vrstah Utegne jim ustreči.

Pravila obrtnih zadrug so sicer izdana v slovenskem jeziku, vendar niso posebno jasna. Težko jih je umeti izobraženemu človeku, še težje navadnemu rokodelcu, ki nima časa pre-mišljovati in pretresovati jih. Obsegajo postavne določbe in opirajo se na obrtno postavo; zato ni lahko njih jedra izpoznati tistemu, kateri tega zakona ne pozna. Vrh tega so pravila obrtnih zadrug sestavljena v precej zamotani slovensčini. Ker je med našimi bralci veliko rokodelcev in drugih obrtnikov, zato hočemo povedati poglobitnejše določbe iz pravil rokodelskih zadrug.

Najprvo moramo poudarjati, da je sleherni rokodelec in obrtnik že sam po sebi ud ali član ene ali druge zadruge. V to ga veže že postava; nijeden rokodelcec se temu ne more in ne sme odtegniti. Sleherni rokodelcec bode moral torej v eno ali drugo obrtno zadrugo nekaj plačevati. Koliko? To določijo pravila, katera se morejo pa poljubno izpremeniti. Pri nekaterih zadrugah je n. pr. določeno, da mora sleherni obrtnik plačati 1 goldinar pristopnine enkrat za vselej, potem pa še vsako leto toliko, kolikor se sklene pri občnem zboru, t. j., kedar se vsi rokodelci, vsi udje zadruge k posvetovanju zberejo. Pri teh letnih doneskih pa naj ne bodo vsi družabniki enako obloženi, ampak ta letni donesek naj se ravna n. pr. po davku, ki ga obrtnik plačuje, recimo 10 odstotkov od patenta. Rokodelski mojster torej, ki plačuje davka 8 gld. od svojega obrta, plačeval naj bi tedaj na leto v zadrugo po 80 kr. Po obrtni postavi naj bi tudi pomočniki rokodelski nekaj plačevali, recimo po 3 kr. od prisluznega goldinarja. Tudi učenci naj bi donašali v blagajnico rokodelske zadruge, in sicer naj bi nekaj vplačali, kedar v nauk stopijo in kedar iz nauka izstopijo.

Namen zadrug je torej nabirati nekaj denarja v zadržno kaso. Cemu pa bode ta nabrani denar? Porabi naj se v prvi vrsti v to,

da se bodo z njim podpirali oboleli rokodelski pomočniki in učenci. Drug hvalevreden namen rokodelskih zadrug je ta, da se napravijo prenočišča za potujoče rokodelce. V večjih mestih imajo že od nekaj taka prenočišča, zato naj jih novo oživljene zadruge v smislu svojih pravil napravijo še v majhnih mestih. Tudi v njih naj bodo gostilne določene in plačane od zadruge, da bodo v njih dobili potujoči rokodelci brezplačno ležišče ali še morebiti kako drugo podporo.

Naloga zadrug bode tudi v tem, da se bode pazilo na mojstre, kako učé svoje učence in kako gledajo na njih obnašanje. Zadruga sama bode imela vse zapisano, koliko učencev in pomočnikov ima mojster. Ona bode pazila, da bodo učenci v šolo hodili, pazila in zapisovala, kedaj je učenec stopil k mojstru v nauk, in zapisala, kako sta se učenec (njegovi stariši) in mojster zastran učenja pogodila. Kedar bode se izučil fant, prepričala se bode zadruga o tem, in dala z njegovim mojstrom vred fantu, t. j. pomočniku izučno pismo. Ako bode zadruga zapazila velik nered pri tem ali onem mojstru, smela bode tudi kazen nalagati na korist zadržni kasi. Pri iztirjevanji kazni bode zadruga na pomoč naprosila c. kr. okrajno glavarstvo. Zadruga bode tudi lahko pazila, da ne bodo obrti izvrševali taki, ki niso udje zadruge, torej taki ljudje, kateri niti davka ne plačujejo.

Sleherno premembo pri obrti treba bode zadrugi naznaniti; recimo, ako kdo pomočnika odpusti, ali pomočnika dobi, vse to mora zadruga vedeti. Ona bode tudi pazila na to, da bi kateri mojster ne imel preveč učencev, katerih bi ne mogel radi tega dobro naučiti. Zapisovala pa bode zadruga tudi vse one pomočnike in delavce, kateri bodo dela iskali, in gospodarje, ki bodo po delavcih povpraševali.

Dolžnost zadruge bode tudi ta, podpisovati delavske knjižice rokodelskih delavcev, kar je do zdaj delalo le občinsko predstojništvo. Načelnik zadruge bode moral enkrat v letu sklicati vse ude, vse njemu izročene rokodelce, da se bodo posvetovali o teh in družih zadevah, katere spadajo k obrtnim koristim. Može pa, kateri so voljeni v odbor ali starešinstvo, moral bode pa načelnik večkrat med letom vabiti k malim sejama.

Načelniku zadržnemu bode dalo to sicer

šel je javno širiti navuke ovoga društva i napravil je javni proglas, koj poziva sve stanovništvo, svekupno ljudstvo na istinsku bratsku ljubav i jednakost veleč: Pod Bogom smo svi jednaki, kak bogati, tak siromaki!“

Tako stoji od besede do besede v 1. listu „Medjimurje“ to leto. Mi nismo v tem izpremenili druga, kakor da smo očitne tiskarske pomote popravili ter pristavili ločilke. Kje da se te postavijo, to se je uredniku „Medjimurja“ more biti sanjalo kedaj, ali učil se tega ni menda nikoli. Tak „navuk“ je njemu brž ko ne „navilje“.

Od časa do časa nam pride „Medjimurje“ v roke in našli smo že v njem marsikatero debelo, ali take, kakor jo slavni Margitai Jozsef podaje v gorenjih vrstah — take pa še doslej nismo našli. Iz kraja nismo verjeli svojim očem. Ker je pa vendar vse to stalo črno na belem, mislili smo, da ne umejemo prav brluzge „Medjimurja“, ali pa je vse to sama tiskarska pomota ter bode že drugo število „Medjimurja“ stvar razjasnilo. (Konec prih.)

Družba sv. Mohorja.

V zadnjih številkah „Slov. Gosp.“ smo prinesli zanimiv članek o naši škofiji in nje vdeleževanji pri družbi sv. Mohorja. G. Boreski je, kakor mu je to lastno, v živih barvah razpravljaval poedine župnije vseh 24 dekanij naše škofije ter je povedal odkrito svojo sodbo čez nje. Se ve, da gre ta njegova sodba le na to, kar zadeva družbo sv. Mohorja.

Razmere so po župnijah različne in v časih je kje v kateri manjše število udov več vredno, kakor je v drugih veliko večje. V tej so ljudje bolj bistre glave, v drugi pa niso tako, v eni so ljudje premožni, v drugih pa so ubožni, v tej župniji je šola nemška ali pa je v njej doma nesrečna polovičarija, v drugi pa je vse življenje domače, slovensko, krščansko. Take in enake razmere so pač krive, da še naša lepa družba nima pri nas in po vseh krajih toliko udov, kakor bi jih ji človek želel.

Od odlične strani pa smo, kakor za dodatek k sestavku: „Čast, komur čast!“ prejeli pregled udov družbe sv. Mohorja po dekanijah naše škofije. Nam se zdi ta pregled dokaj podučljiv, še more biti bolj, kakor je pregled po župnijah. Pri župnijah so lahko čisto posamezni uzroki krivi, da ima več ali manj udov, ne pa več po dekanijah. Le-te obsegajo večji okraj in so torej številke pri njih v resnici zrcalo, kak duh da veje v kakem okraji, v kaki dekaniji. Oglejmo si torej posamezne dekanije po številu duš, številu udov družbe sv. Mohorja, letnih in dosmrtnih in povzemimo iz tega, na koliko prebivalcev pride po eden ud družbe.

Ime dekanije.	Štv. duš.	Št. udov letn. in dosmrtn.	
Bistrica Slov.	24.312	618+ 3	24.312:621= 39
Braslovče . . .	14.503	732+ 2	14.503:734= 19
Brežice	31.709	601+ 6	31.709:607= 52
Celje	22.960	646+ 6	22.960:652= 35
Dravsko polje .	17.853	352+ 5	17.853:357= 50
Gornji grad . .	16.538	615+10	16.538:625= 26
Jarenina	13.686	340+ 2	13.686:342= 40
Konjice	20.081	572+ 3	20.081:475= 34
Kozje	20.212	644+ 3	20.212:647= 31
Laški trg	27.052	642+10	27.052:651= 41
Sv. Lenart	20.088	694+ 4	20.088:698= 28
Ljutomer	28.852	843+12	28.852:855= 33
Maribor stol. . .	31.171	547+12	31.171:559= 55
Maribor d. br. .	17.887	283+26	17.887:609= 47
Marenberg	10.331	85.	10.331:85=121
Nova cerkev . . .	16.304	381+ 6	16.304:387= 42
Ptuj	29.830	835+ 9	29.830:844= 35
Rogatec	18.691	327+ 4	18.691:331= 56
Šaleška dolina .	11.913	423+ 1	11.913:424= 28
Smarje pri Jelšah	27.539	631+ 4	27.539:645= 42
Šmartin pri Sl. g.	16.708	334+ 2	16.708:336= 49
Velika nedelja .	18.937	422+ 5	18.937:427= 44
Vuzenica	7972	251+ 3	7972:254= 31
Zavrče	16.542	367+ 1	16.543:368= 44

Ako še uvrstimo sedaj dekanije po redu, ki nam kaže, na koliko oseb da že pride po eden ud družbe, dobimo to-le jako zanimivo zrcalo:

I. Braslovče na duš:	19
II. Gornji grad	26
III. Šaleška dolina	28
IV. Sv. Lenart	28
V. Kozje	31
VI. Vuzenica	31
VII. Ljutomer	33
VIII. Konjice	34
IX. Celje	35
X. Ptuj	35
XI. Slov. Bistrica	39
XII. Jarenina	40
XIII. Laški trg	41
XIV. Nova cerkev	42
XV. Šmarje	42
XVI. Velika nedelja	44
XVII. Zavrče	44
XVIII. Šmartin pri Slov. Gradci	49
XIX. Dravsko polje	50
XX. Brežice	52
XXI. Maribor stol.	55
XXII. Rogatec	56
XXIII. Maribor d. br.	57
XXIV. Marenberg	121

To je v resnici zanimivo ali kdor pozna našo škofijo, razmere, kakor so doma v njej, tak se ne čudi temu, pač pa misli, ali in kako bode mogoče, da se obrne tudi tam na bolje, kjer se doslej pogreša slov., kršč. življenje. Število udov, ki se nahaja pri družbi sv. Mohorja